

BEZPIECZEŃSTWO WODNE W POLSCE NA PRZYKŁADZIE SZKOLENIA PSÓW RATOWNICZYCH

БЕЗПЕКА НА ВОДІ В ПОЛЬЩІ НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ СОБАК-РЯТУВАЧІВ

WATER SAFETY IN POLAND ON THE EXAMPLE OF TRAINING RESCUE DOGS

Dariusz W. Skalski^{1, 2}, Damian Kowalski^{1, 2}, Igor Grygus³, Bogdan Kindzer²

¹ *Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska*

² *Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, m. Lwów, Ukraina*

³ *Narodowy Uniwersytet Gospodarki Wodnej i Wykorzystania Zasobów Naturalnych, Ukraina*

Słowa kluczowe: ratownictwo, pies, ratownik, szkolenie

Ключові слова: порятунок, собака, рятувальник, навчання

Keywords: rescue, dog, rescuer, training

Streszczenie

Ratownictwo wodne w ujęciu ustawowym jest to: „prowadzenie działań ratowniczych, polegających w szczególności na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym. Ratownictwo to ogół środków i metod ratowania życia osób i niesienia pomocy w warunkach zagrożenia, forma działania prowadzonego w zakresie bezpieczeństwa powszechnego, obejmuje działania polegające na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które: „uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym”. Ratownictwo wodne w Polsce jak na całym świecie ma swoje wymagania, co do osób, które chcą zdobyć uprawnienia. Zgodnie z wytycznymi zainteresowany musi przejść kurs oraz egzamin z części teoretycznej i praktycznej, które zaliczane są oddzielnie. Według przepisów egzamin teoretyczny składa się z zestawu 30 pytań zapisanych na karcie testowej z trzema możliwymi odpowiedziami do wyboru, gdzie za każdą prawidłową odpowiedź przyznawany jest jeden punkt. Zdobycie, co najmniej 80% poprawnych odpowiedzi jest podstawą do zaliczenia pozytywnie egzaminu, dzięki czemu kursant może przystąpić do egzaminu praktycznego. Drugi etap jest nieco trudniejszy i wymaga już umiejętności sprawnościowych i fizycznych, do wykonania jest 7 zadań określonych w Ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 roku Wśród środków znajduje się wyszkolony pies ratowniczy lub hodowany pies przydatny do ratownictwa lądowego lub dowodny. Ratownictwo Wodne posiada Sekcję Psów Ratowniczych, prowadzącą aktywną działalność w zakresie doboru, szkolenia i egzaminowania psów ratowniczych do działania na obszarach wodnych. Pies i jego przewodnik muszą spełnić określone kryteria określone przepisami prawnymi. Po uzyskaniu tytułu ratownika wodnego pies może pracować na kąpieliskach, lecz tylko ze swoim przewodnikiem. Celem

przeprowadzonych pilotażowych badań empirycznych było uzyskanie wstępnej opinii 20 ratowników wodnych o przydatności psa w ratownictwie wodnym. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z techniką wywiadu i niestandardowym kwestionariuszem ankiety wobec 20 ratowników wodnym pracującym na kąpieliskach w województwie Kujawsko – Pomorskim. Duet ratownika z psem jest wyjątkowy, możemy zobaczyć podczas akcji ratowniczej, jak wielkim wsparciem jest pies i o ile skuteczniejsze jest wspólne działanie. Poprzez pracę autorzy pragną pokazać, że praca ratownika wraz z psem jest nowym i bardzo ważnym elementem w ratownictwie. W ratownictwie wodnym pies musi być bardzo dobrym pływakiem, zdrowym fizycznie, odpornym na stres, silnym i wytrzymałym kondycyjnie oraz wolnym od agresji. W opinii ratowników wodnych przewodników trzy rasy psów posiadają atrybuty preferowane są do pracy wodnej: landseer, nowofundland, labrador retriever.

Анотації

Статутним рятуванням на воді є: «проведення аварійно-рятувальних робіт, що полягає, зокрема, в організації та наданні допомоги особам, які зазнали нещасного випадку або знаходяться під загрозою втрати життя чи здоров'я на акваторії. Порятунком - це всі засоби і способи порятунку життя людей і надання допомоги у небезпечних умовах вид діяльності, що здійснюється у сфері громадської безпеки, включає діяльність, що полягає в організації та наданні допомоги особам, які: «постраждали в аварії або знаходяться під загрозою втрати життя чи здоров'я на акваторії». Рятування на воді в Польщі, як і в усьому світі, має свої вимоги до людей, які хочуть отримати кваліфікацію. Відповідно до методичних вказівок, бажаним необхідно скласти курс та іспит з теоретичної та практичної частин, які здаються окремо. Відповідно до регламенту теоретичний тест складається з 30 запитань, написаних на тестовому аркуші з трьома варіантами відповідей на вибір, де кожна правильна відповідь оцінюється одним балом. Отримання не менше 80% правильних відповідей є основою складання іспиту, завдяки чому студент може скласти практичний іспит. Другий етап є дещо складнішим і потребує фізичних навичок та фізичної підготовки, є 7 завдань, які необхідно виконати, визначених Законом від 18 серпня 2011 року. Заходи включають навчену собаку-рятувальника або собаку, вирощену на фермі, придатну для порятунку на суші чи воді. При Рятувальній Службі на Водах діє Секція рятувального собаківництва, яка займається підбором, навчанням та перевіркою рятувальних собак для роботи на водоймах. Собака та її провідник повинні відповідати певним критеріям, встановленим законом. Після отримання звання рятувальника собака може працювати в місцях купання, але тільки з поводитирем. Метою проведеного пілотного емпіричного дослідження було отримати попередню думку 20 водних рятувальників про корисність собаки в рятувальній справі на воді. У дослідженні використовувався метод діагностичного опитування з методикою інтерв'ю та нестандартизованої анкети для 20 рятувальників, які працюють у зонах купання в Кувясько-Поморському воєводстві. Дует рятувальник-собака унікальний, ми бачимо під час рятувальної операції, яка підтримка собаки та ефективність спільних дій. Через роботу автори хочуть показати, що робота рятувальника з собакою є новим і дуже важливим елементом у порятунку. У рятувальній справі на воді собака повинна бути дуже хорошим плавцем, фізично здоровою, стійкою до стресів, сильною і фізично витривалою, вільною від агресії. На думку рятувальників, перевагами для роботи на воді є три породи собак: ландсир, ньюфаундленд, лабрадор-ретривер.

atory water rescue is: "carrying out rescue operations, consisting in particular in organizing providing help to people who have suffered an accident or are at risk of losing life or health in the water area. Rescue is all means and methods of saving people's lives and bringing help in hazardous conditions, the form of activities carried out in the field of public safety, includes activities consisting in organizing and providing assistance to people who: "have suffered an accident or are at risk of losing life or health in the water area". Water rescue in Poland, as all over the world, has its own requirements for people who want to obtain qualifications. According to the guidelines, the interested party must pass a course and an exam in theoretical and practical parts, which are passed separately. According to the regulations, the theory test consists of a set of 30 questions written on a test sheet with three possible answers to choose from, where each correct answer is awarded one point. Obtaining at least 80% of correct answers is the basis for passing the exam, thanks to which the student can take the practical exam. The second stage is a bit more difficult and requires agile and physical skills, there are 7 tasks to be performed specified in the Act of August 18, 2011. The measures include a trained rescue dog or a farmed dog suitable for land or water rescue. Water Rescue has the Rescue Section, which is active in the selection, training and examination of rescue dogs to operate in water areas. The dog and its handler must meet certain criteria set out in legal regulations. After obtaining the title of lifeguard, the dog may work in the bathing areas, but only with its handler. The aim of the conducted pilot empirical research was to obtain a preliminary opinion of 10 water rescuers about the usefulness of the dog in water rescue. The research used the method of a diagnostic survey with an interview technique and a non-standardized questionnaire for 20 lifeguards working in the bathing areas in the Kujawsko-Pomorskie voivodeship. The rescuer-dog duo is unique, we can see during the rescue operation how much support the dog is and how much more effective the joint action is. Through the work, the authors want to show that the work of a rescuer with a dog is a new and very important element in rescue. In water rescue, the dog must be a very good swimmer, physically healthy, resistant to stress, strong and physically enduring and free from aggression. In the opinion of lifeguards, three dog breeds have the attributes preferred for water work: Landseer, Newfoundland, Labrador Retriever.

starszy zapis o ratownictwie wodnym, jaki możemy znaleźć jest z 1604 roku, który mówi o założeniu przez zakonnik Hieronima Gadomskiego szpitala i klasztoru. Zakonnicy mieli nieść pomoc osobom, które uległy wypadkom w Wiśle. Pierwsza napisana książka o ratownictwie pochodzi z roku 1775, a jej tytuł to „O ratowaniu tonących”, której autorem był Adam Bartoryski. Kolejna publikacja pochodzi z roku 1820 z Lwowa i została napisana przez Karola Heinza o tytule, [12, 13] Nauka o sztuce pływania”. Były zawarte tam informacje na temat przydatnego sprzętu czy o sposobach holowania osób toniących się. W 1869 roku w Wadowicach ukazało się „Ratowanie osób zagrożonych utratą życia zagrożonych” dra J. Gawlika. Pierwsze na ziemiach polskich

Cesarskie Towarzystwo Ratowania Tonących powstało w Kaliszu w 1898 roku prezesem był Józef Radwan. Ważnym wydarzeniem dla historii ratownictwa było utworzenie w 1992 roku Polskiego Związku Pływackiego, które istnieje do dnia dzisiejszego. 20 kwietnia 1925 roku powołano komisje do spraw ratownictwa, a dwa lata później ustanowiono 29 czerwca Dniem Ratownika. Akademię Wychowania Fizycznego zaczęły tworzyć przedmiot ratowanie tonących. W 1958 roku M. Witkowski wydał skrypt pt. „Ratowanie Tonących”. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe zostało powołane 11 kwietnia 1962 roku [10]. Osobowość prawna została nadana 9 października 1965 roku przez Ministra Spraw Wewnętrznych, natomiast 20 kwietnia 1969 roku odbył się w Warszawie Pierwszy Krajowy Zjazd WOPR. W 1970 roku Polska została włączona do Międzynarodowej Federacji Ratownictwa i Sportów Użytkowych na konferencji w Lizbonie. WOPR jest jednocześnie członkiem ILS (International Life Saving Federation) [2]. Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą człowieka która determinuje inne potrzeby [4]. Bezpieczeństwo odnosi się do szerokiego, wielopłaszczyznowego zakresu podstawowych potrzeb społecznych takich jak potrzeba: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości, niezależności czy ochrony poziomu i jakości życia [5]. Bezpieczeństwo, będąc naczelną potrzebą człowieka i szerzej – grup społecznych, jest także podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych, a jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia nie tylko w aspekcie indywidualnym, ale także szerszej w kontekście wielu grup społecznych, narodów [6]. Zapewnienie bezpieczeństwa [2,3], ograniczanie zagrożenia i ryzyka utraty życia lub zdrowia osób wymaga stosowania różnych zasobów, wśród których znajdują się:

- wyszkolony pies ratowniczy,
- hodowany pies przydatny do ratownictwa ze względu na predyspozycje.

Wyróżnia się typy i rasy psów [8,1]:

- psy ratownicze lądowe podzielone na psy:
 - poszukiwawcze, terenowe, tropiące do odnajdywania osób zaginionych w rozległych obszarach, rasy sznaucer, terier, owczarek i retriever;
 - gruzowe do przeszukiwania zawalonych budynków, rasy foksterier, border colie, retriever i owczarek niemiecki;
 - lawinowe do pracy na śniegu i mrozie, rasy bernardyn i berneński pasterski;
- psy ratownicze dowodne (wodne) przydatne we współpracy z ratownikami wodnymi.

Przystępują do egzaminu klasyfikacyjnego do Sekcji Psów Ratowniczych osoba zainteresowana posiadająca psa powinna ukończyć szkolenie, prowadzone

w formie treningu, może przybyć osoba z psem w celu rozszerzenia własnej wiedzy [3] i podniesienia umiejętności psa w zakresie posłuszeństwa [7, 8]. Do szkolenia może przystąpić pies, który:

- posiada aktualne szczepienie przeciwko wściekliźnie;
- nie wykazuje nadmiernej agresji wobec innych psów.

Nadmierna agresja psa uniemożliwia mu trening w grupie. Zajęcia odbywają się min 3 razy w miesiącu i trwają do 60 min [7,13]. Szkolenie składa się z dwóch etapów:

1. poddanie psa socjalizacji środowiskowej oraz szkolenie w zakresie podstaw posłuszeństwa;
2. szkolenie w zakresie posłuszeństwa użytkowego i współpracy z przewodnikiem.

Etap pierwszy obejmuje poddanie psa socjalizacji środowiskowej i szkolenie w zakresie podstaw posłuszeństwa, w którym postawiono cele dydaktyczno-wychowawcze [9], tj.:

- poznanie podstaw pracy pies – przewodnik,
- poznanie podstaw posłuszeństwa i socjalizacji psa,
- poznanie zasad motywowania i nagradzania psa,
- wzrost poziomu wyszkolenia przewodników oraz podniesienie umiejętności psów.

Podstawowe umiejętności do opanowania przez psa na etapie pierwszym obejmują:

- skupianie się na przewodniku;
- chodzenie przy nodze;
- wykonywanie komendy *SIAD, WARUJ, ZOSTAŃ, DO MNIE*;
- targetowanie nosem.

Warunkiem przystąpienia do etapu drugiego stanowi pozytywna ocena mentalności i przydatności psa do szkolenia. Pierwsza ocena negatywna może skutkować powtórzeniem sprawdzianu. Ostateczna ocena negatywna eliminuje psa ze szkolenia i skutkuje wycofaniem psa z ratownictwa. Na etapie drugim szkolenie w zakresie posłuszeństwa użytkowego i współpracy z przewodnikiem pojawiają się wymagania wobec przewodnika, który ma posiadać kartę pływacką albo specjalną kartę pływacką bądź uprawnienia ratownika wodnego [7]. Cele dydaktyczno-wychowawcze wyznaczone dla tego etapu obejmują:

- doskonalenie podstaw pracy pies - przewodnik w zakresie posłuszeństwa użytkowego,
- doskonalenie podstaw posłuszeństwa i socjalizacji psa,
- poznanie elementów pracy wodnej,

- wzrost poziomu wykształcenia przewodników oraz podniesienie umiejętności psów.

Natomiast do opanowania pozostają w ramach pracy z psem [8]:

- chodzenie przy nodze na smyczy i bez smyczy;
- wykonywanie komendy SIAD przy nodze, WARUJ przy nodze;
- zmiana pozycji: komenda SIAD/WARUJ;
- pozostanie w pozycji SIAD i WARUJ;
- ćwiczenia różnymi formami rozprożeń;
- przywoływanie z pozycji siad i waruj komendą DO MNIE;
- wykonywanie komendy NOGA/RÓWNAJ, SIAD w marszu, WARUJ w marszu;
- wykonywanie aportu z łądu;
- przywołanie selektywne.

Podstawę dopuszczenia do następnego etapu szkolenia psa do pracy wodnej stanowi:

- przepełnięcie dystansu 50 m,
- aport z wody z odległości 10 m od linii brzegowej,
- wykonywanie komendy zostań na brzegu,
- adaptacja do łodzi.

Po pozytywnym zaliczeniu etapu drugiego i dopuszczeniu można przystąpić do egzaminu klasyfikacyjnego do Sekcji Psów Ratowniczych [8,9]. Celem egzaminu składającego się z trzech części i oceny posłuszeństwa, podstaw pracy wodnej, pracy i relacji zespołu pies-przewodnik. Zakres i kolejność zadań egzaminu klasyfikacyjnego dla psa z liczbą punktów został zestawiony w tabeli 1.

Tabela 1. Zakres i kolejność zadań egzaminu klasyfikacyjnego dla psa z liczbą punktów.

Cel	Praca z psem	Punkty
Motywacja	1.1. Popęd łupu	5
	1.2. Popęd jedzenia	
	1.3. Popęd socjalny	
	1.4. Popęd pogoni	
	1.5. Pasja aportu	
Kara	1.6. Technika karcenia	5
	1.7. Dobór sposobu karcenia	
	1.8. Timing	
Nagradzanie	1.9. Technika nagradzania	5
	1.10. Dobór rodzaju nagrody	
	1.11. Odroczenie nagrody	
	1.12. Praca z klikerem	
Posłuszeństwo	2.1. Skupienie psa na przewodniku	20
	2.2. Komenda SIAD przy nodze	5
	2.3. Komenda WARUJ przy nodze	5
	2.4. Zmiany pozycji: komenda SIAD/WARUJ	5
	2.5. Chodzenie z psem przy nodze na dystansie 50m w rozproszeniu	15
	2.6. Komenda SIAD/WARUJ w marszu	10
	2.7. Przywołanie – komenda „Do mnie”	10
	2.8. Przywołanie selektywne	20
	2.9. Targetowanie nosem	10
	2.10. Pozostawienie w pozycji SIAD	10
	2.11. Pozostawienie w pozycji WARUJ	10
	2.12. Aport z ładu	10
Praca wodna	3.1. Przepłynięcie dystansu 50m wraz z przewodnikiem	25
	3.2. Aport z wody z odległości 10 m od linii brzegowej	10
	3.3. Komenda ZOSTAN na brzegu	10
	3.4. Adaptacja psa do łodzi na ładzie	10
Suma		200

Zródło: „Klasyfikacja do Gdańskiej Sekcji Psów Ratowniczych”,
Gdańska Sekcja Psów Ratowniczych.

Zespół pies-przewodnik przystępujący do egzaminu klasyfikacyjnego wykonuje wszystkie zadania z podstaw posłuszeństwa oraz podstaw pracy wodnej, zestawione w tabeli 1., podczas których ocenie podlega również wybór właściwego sposobu motywowania, karania i nagradzania psa. Zaliczenie pozytywne następuje przy osiągnięciu efektywności na poziomie co najmniej 80% w każdej części egzaminu. Pies i jego przewodnik muszą spełnić określone kryteria, aby zostać członkiem Sekcji Psów Ratowniczych. Przewodnik musi

wykazać, umiejętnością pływania. Według rozporządzenia MSW nauczanie przewodników jest dwuetapowe, obejmujące [9]:

1. podstawy wiedzy z zakresu kynologii (o naturze psa), w tym o:
 - a. motywacji, omówienie naturalnych potrzeb psa wykorzystywanych do budowania chęci współpracy;
 - b. nagradzaniu i karaniu (czy, jak, kiedy i po co?);
 - c. samokontroli;
 - d. planowanie treningu.
2. organizacja i technika akcji ratowniczych prowadzonych przez zespół pies i przewodnik obejmują akcje:
 - bez sprzętu ratowniczego, ze sposobami uwalniania się od tonącego,
 - z wykorzystaniem bojki SP, koła ratunkowego, rzutki, zasobnika z liną, łodzi wiosłowej BL, łodzi motorowej, skutera ratowniczego.

Przewodnik ma obowiązek rozszerzania wiedzy i doskonalenia umiejętności. Treningi z psem ma odbywać w różnych warunkach, np. przy wysokich falach, podczas deszczu.

Nauczanie psów ratowniczych przebiega na czterech etapach:

1. Pies rekrut,
2. Pies stażysta,
3. Młodszy pies wspomagający ratownika,
4. Pies wspomagający ratownika,

kończonych egzaminami cząstkowymi i końcowym zgodnie z przepisami prawnymi.

Na etapie pierwszym i drugim obejmują doskonalenie umiejętności opanowanych na etapie sprawdzianu wstępnego. Etap trzeci obejmuje nauczanie i doskonalenie technik stosowanych w ratownictwie wodnym, z celami dydaktyczno-wychowawczymi, tj.: poznanie warunków BHP pracy pies – przewodnik i podstaw pracy wodnej, wykorzystanie podstaw posłuszeństwa do pracy wodnej oraz wzrost poziomu wyszkolenia przewodników i podniesienie umiejętności psów. Zagadnienia szczegółowe obejmują zakresem obejmującym [7,8,9]:

1. posłuszeństwo, w tym:
 - chodzenie przy nodze w tłumie na smyczy i bez smyczy na dystansie 100 m,
 - komenda SIAD/WARUJ przy nodze w tłumie,
 - zmiana pozycji: komenda SIAD/WARUJ w tłumie,
 - pozostawienie w pozycji SIAD/WARUJ w tłumie,
 - pozostawienie w pozycji SIAD/WARUJ z różnymi formami rozprożeń,
 - chodzenie z psem po ażurowych schodach,

- przywoływanie z pozycji SIAD/WARUJ komendą DO MNIE lub selektywnie w tłumie,
 - wchodzenie z psem na wysokie podesty,
 - aport z lądu z odległości min.15 m,
 - przynoszenie sprzętu ratowniczego.
2. pracę wodną:
- team swimming (trójkąt, prostokąt, kwadrat) na dystansie nie mniejszym niż 50m,
 - płynięcie, podejmowanie tonącego i holowanie do brzegu na dystansie min 25m,
 - płynięcie, podejmowanie tonącego i holowanie do brzegu z wykorzystaniem bojki SP lub koła ratunkowego,
 - holowanie łodzi do brzegu,
 - skok z wysokości (do 1 m), podjęcie tonącego i holowanie go do brzegu;
 - holowanie tonącego sposobem „most”,
 - aportowanie z wody na dystansie min. 15m,
 - pływanie z psem w łodzi wiosłowej typu BL.

Etap czwarty szkolenia polega na doskonaleniu poznanych technik wykorzystywanych w ratownictwie wodnym w zakresie podstaw pracy psa z przewodnikiem, posłuszeństwa z podnoszeniem stopnia trudności i pracy wodnej przy użyciu psów ratowniczych, oraz zapewniających wzrost poziomu wyszkolenia przewodników z psami pracującymi w wodzie i rozwój Sekcji Psów Ratowniczych. Do zadań szczegółowych należą z zakresu:

1. posłuszeństwa doskonalenie wykonywanych zadań, zanoszenie sprzętu na lądzie, nauka kierunkowa: LEWA, PROSTO, PRAWA.
2. sprawności próba zgodna przepisami dotyczącymi egzaminu MSW;
3. pracy wodnej, z zadaniami zawartymi w wymogach egzaminacyjnych MSW, z zadaniami, tj.:
 - ćwiczenia utrwalające z wcześniejszych etapów,
 - pływanie w tandemie z użyciem 2 psów ratowniczych jednocześnie,
 - skok ratowniczy z motorówki i holowanie pozoranta z powrotem do motorówki lub do brzegu,
 - ratowanie osoby tzw. agresywnej,
 - tonięcie zbiorowe,
 - samodzielne prowadzenie akcji ratowniczej.
4. Zadania dodatkowe z pracy wodnej:
 - podjęcie o i holowanie osoby nieprzytomnej (za nadgarstek);
 - przenoszenie sprzętu ratunkowego z łodzi do łodzi;
 - zanoszenie wiosła na uszkodzoną łódź;

- zanoszenie i holowanie deski ortopedycznej;
- pływanie z psem na skuterze wodnym.

Po zakończeniu szkolenia z wynikiem pozytywnym pies może przystąpić do egzaminu składającego się z próby sprawnościowej przeprowadzanej bezpośrednio przed próbą ratowniczą. Próba sprawnościowa obejmuje pokonanie toru przeszkód o długości 100 m z kładką ruchomą, pochyłą i stałą 1 m nad zbiornikiem wodnym oraz przeskoczenia, przeszkody, w czasie do 2 min. Próba ratownicza obejmuje zadania:

1. „skok do wody z wysokości co najmniej 70 cm i przepłynięcie 50 m do pozoranta oraz doholowanie trzymającego się uprząży pozoranta do miejsca rozpoczęcia próby, w czasie nie dłuższym niż 4 min;
2. przepłynięcie dystansu 100 m, ze zmianą kierunku po przepłynięciu co najmniej 30% dystansu na polecenie przewodnika z brzegu, w czasie nie dłuższym niż 3 min;
3. zanieśenie tonącemu środków ratunkowych na odległość 25 m od brzegu, w czasie nie dłuższym niż 1,5 min;
4. zanieśenie po łodzi rozwijającego się zasobnika z liną asekuracyjną na odległość 50 m, w kierunku określonym przez przewodnika;
5. aportowanie przedmiotu z wody, z odległości 15–20 m;
6. holowanie łodzi ratowniczej z ratownikiem za cumę do brzegu, z odległości 25 m;
7. ściąganie z wody wyrzuconej rzutki ratowniczej na polecenie przewodnika”.

Do egzaminu pies przystępuje wraz ze swoim przewodnikiem. Aby uzyskać pozytywny wynik duet musi zaliczyć wszystkie próby [6]. Po uzyskaniu tytułu ratownika wodnego pies może pracować na kąpieliskach, lecz tylko ze swoim przewodnikiem. Aby przystąpić do egzaminu przewodnik psa nie musi być ratownikiem wodnym, wystarczy specjalna karta pływak – wydawana przez WOPR.

Metodyka i wyniki badania

Celem pilotażowych badań empirycznych było uzyskanie wstępnej opinii 20 ratowników wodnych o przydatności psa w ratownictwie wodnym. Założono wstępnie, że poczucie bezpieczeństwa u osób przebywających na kąpielisku daje wyszkolony pies ratowniczy, który może być dobrym pomocnikiem ratownika wodnego. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z techniką wywiadu skategoryzowanego i nieskategoryzowanego z zastosowaniem narzędzia kwestionariusza ankiety

kwestionariusza wywiadu. Po przedstawieniu celu badań, niestandardyzowany kwestionariusz ankiety własnego autorstwa został rozdany do wypełnienia 20 ratownikom wodnym pracującym na kąpieliskach województwa Kujawsko - Pomorskiego. Badania miały charakter pilotażowy i mogą stanowić podstawę do dalszych dociekań naukowych.

Na dziewięć następujących pytań:

1. Czy pracował Pan/ Pani na stanowisku z psem ratowniczym?
2. Czy uważa Pan/ Pani, że obecność wyszkolonego psa na stanowisku ratowniczym daje większe poczucie bezpieczeństwa ratownikom i osobom przebywającym na obszarze kąpieliska?
3. Czy uważa Pan/ Pani, że pies może być przydatny w pracy na kąpielisku?
4. Czy uważa Pan/ Pani, że pies ratowniczy mógłby sam przeprowadzić akcję ratunkową na wodach otwartych?
5. Czy uważa Pan/ Pani psa ratowniczego jako pomocnika przy akcji ratownika?
6. Czy uważa Pan/ Pani szkolenie psa ratowniczego jako impuls dla ratownika do poszerzenia swojej wiedzy z zakresu ratownictwa wodnego?
7. Dlaczego uważa Pan/ Pani, że szkolenie psa ratowniczego poszerza wiedzę ratownika wodnego?
8. Dlaczego uważa Pan/ Pani, że szkolenie psa ratowniczego poszerza wiedzę ratownika wodnego?
9. Dlaczego według Pana/ Pani szkoli się psa na ratownika wodnego?

zawarte w kwestionariuszu ankiety respondenci odpowiadali w okresie: maj – lipiec 2019.

Według oświadczeń 12 (60%) respondentów pracowała z wyszkolonym psem ratowniczym pozostała część nie spotkała się z nim w pracy, a według 16 (80%) badanych ratowników pracujących na kąpieliskach obecność wyszkolonego psa zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozostali uważali przeciwnie. O przydatności psa w pracy na kąpielisku przekonanych było 12 (60%) respondentów, zaś 8 (40%) była zdania, że w razie zdarzenia niekorzystnego pies nie jest potrzebny. Tylko jeden respondent uznał, że pies ratowniczy mógłby sam przeprowadzić akcję ratunkową na wodach otwartych, aż 19 (95%) pozostałych nie widzieli możliwości samodzielnego działania. 12 (60%) respondentów uważało, że psa ratowniczego za pożądanego pomocnika w akcji ratunkowej, a 8 (40%) miało przeciwne zdanie. Aż 18 (90%) ankietowanych było zdania, że szkolenie psa ratowniczego stanowi impuls dla ratownika do poszerzania wiedzy z zakresu ratownictwa, tylko 2 (10%) badanych wybrało odpowiedź nie. Na pytanie „Dlaczego uważa Pan/Pani, że szkolenie psa ratowniczego poszerza wiedzę ratownika wodnego?” odpowiedzi zostały

zamieszczone w tabeli 2.

Tabela 2. Pytanie: Dlaczego uważa Pan/ pani, że szkolenie psa ratowniczego poszerza wiedzę ratownika wodnego?

Lp.	Odpowiedzi	Liczba
1	poprzez ćwiczenia z psem ratownik poprawia swoją kondycję	10
2	poprzez ćwiczenia z psem ratownik jest obeznany z postępowaniem podczas akcji ratunkowej	6
3	poprzez ćwiczenia ratownik poznaje procedury i techniki wykraczające poza szkolenie podstawowe	2

Źródło: opracowano na podstawie badań empirycznych.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 2. większość 10 (50%) respondentów stwierdziła, że poprzez ćwiczenia z psem ratownik poprawia swoją kondycję, 6. (30%) uznało, iż poprzez ćwiczenia z psem ratownik jest obeznany z postępowaniem podczas akcji ratunkowej, bo tylko 2 (10%) osoby wybrały odpowiedź, iż poprzez ćwiczenia ratownik poznaje procedury i techniki wykraczające poza szkolenie podstawowe.

Na pytanie: dlaczego według Pana/ Pani szkoli się psa na ratownika wodnego? odpowiedzi zastały zestawione w tabela 3.

Tabela 3. Pytanie: Dlaczego według Pana/ Pani szkoli się psa na ratownika wodnego?

Lp.	Odpowiedzi	Liczba
1	jest bardzo przydatny podczas akcji ratunkowej	8
2	posiada zmysły, dzięki którym można prawidłowo przeprowadzić akcję ratowniczą	8
3	szkolenie jest to hobby pasjonatów psów	4

Źródło: opracowano na podstawie badań empirycznych.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 3 po 8. (po 40%) respondentów uważało,

ze przydatność psa podczas akcji jest wysoka a wynika to ze jego zmysłów, dzięki którym można prawidłowo prowadzić akcję ratunkową. Natomiast 4 (20%) respondentów stwierdziło, że szkolenie to tylko hobby pasjonatów psów.

Pies pracujący ze swoim przewodnikiem musi posiadać odpowiednie predyspozycje. W ratownictwie wodnym pies musi być bardzo dobrym przywakiem, zdrowym fizycznie, odpornym na stres, silnym i wytrzymałym kondycyjnie oraz wolnym od agresji. W opinii przewodników i ratowników wodnych Ratownictwa Wodnego trzy rasy psów posiadają atrybuty preferowane są do pracy wodnej: nowofundland, landseer, labrador retriever.

Pies rasy landseer pochodzi od rasy nowofundland, budową i cechami charakteru bardzo go przypomina, różni się umaszczeniem, budową (lżejszy, mniejszy) i mniej zwartą szatą [1]. Landseer należy do psów bardzo spokojnych, zrównoważonych, uwielbiających wodę i pozytywnie nastawionych do ludzi. chętnie się uczy, łatwiej przyswaja wiedzę, lecz trening nie może być zbyt długi i monotony, ponieważ traci on wtedy zapał i przestaje współpracować z przewodnikiem. Wadą utrudniającą szkolenie jest jego swawolność, niekiedy potrafi być uparty i nieokiełznany. Landseer'a w wodzie cechuje niezwykła siła wytrzymałość, zwinność i szybkość. Współcześnie są wykorzystywane głównie w ratownictwie wodnym, ale także jako pies stróżujący i towarzyszący. Psy rasy landseer uratowały wiele osób od utonięcia [5,11].

Pies rasy nowofundland początkowo był wykorzystywany do wyławiania sieci rybackich i wyciągania łodzi. Nowofundland charakteryzuje spokój, równowaga wewnętrzna, życzliwość i przywiązanie do człowieka. Pies rodzinny, nadający się do „dog terapii”. Nowofundland to duży i ciężki pies, przez to na łódzie jego ruchy są powolne i ociężałe, natomiast w wodzie inaczej. Uwielbia przebywanie w wodzie, bardzo dobrze pływa i nurkuje, potrafi znaleźć i wyłowić zwłoki. Potrafi z wody na ląd wyciągać przedmioty (sieci, łodzi) Obecnie nowofundlandy wykorzystuje w ratownictwie wodnym a wyłącznie sportowo do transportu ciężkich ładunków. Nowofundlandy uratowały wiele tonących osób. Charakterystyczna natłuszczona, gruba, gładka i nieprzemakalna szata oraz biała pławna spinająca palce stanowią atrybuty tej rasy w wodzie.

Rasa landseer i nowofundland należą do grupy molosów w typie górskim, wychodowane w Nowej Fundlandii (wyspa) w Kanadzie.

Labrador retriever to rasa psów wywodząca się z Nowej Fundlandii, od końca 1800 w. hodowana w Wielkiej Brytanii jako pies myśliwski. Pierwotnie wykorzystywano rasę tę do łapania ptactwa, łowienia ryb i wyciągania sieci. Labradora cechuje pozytywna interakcja z człowiekiem, cierpliwość a zarazem żywiołowe i spontaniczne usposobienie. Źle znosi samotność, co wynika z jego wrażliwości i przywiązania do człowieka. Nie nadaje się on do obrony, stróżowania, ponieważ każdą osobę traktuje entuzjastycznie i łagodnie. Jest to

pies bardzo szybki, silny, wytrzymały i energiczny oraz pracę z człowiekiem i chętnie wykonuje wszystkie jego polecenia. Pierwotnie psy rasy labrador retriever były wyłącznie czarne, ale obecnie dominują żółte, a występują także z sierścią w kolorze brązowym. Labrador należy obecnie najpopularniejszych ras, przyjazny domownik, służy jako przewodnik osób niewidomych. Umiejętności pływania, wodoodporny podszerstek, odporność na niskie temperatury i brak agresji pozycjonują labradora jako dobrego kandydata na psa ratowniczego.

Podsumowanie

Celem Obecność wyszkolonego psa daje poczucie bezpieczeństwa na kąpielisku. Pies pracujący na kąpieliskach nie jest nowością dla ratowników. Większość z nich miała okazję być z nim na stanowisku. Pies ratowniczy w pracy daje poczucie bezpieczeństwa zarówno osobom kąpiącym się i ratownikom. Sama jego obecność wzbudza duże zainteresowanie, ale również respekt. Pies ratowniczy jako najlepszy pomocnik ratownika. Praca psa na stanowisku ratowniczym wbrew pozorom nie różni się od obowiązków ratownika. Jedyną odmiennością jest to, że zawsze towarzyszyć mu musi jego przewodnik. To właśnie z nim pies tak samo wykonuje patrol z łodzi, na piachu oraz na wieży (jeśli jest ona do tego odpowiednio przystosowana). W Woj. Kujawsko Pomorskim na dużych kąpieliskach, gdzie jest więcej niż jedno stanowisko, pies jest przydatny do przenoszenia sprzętu pomiędzy wieżami i bazą. Pies ratowniczy to także kolejny element bezpieczeństwa nie tylko osób przebywających na obszarach wodnych, ale także znacząco podnosi poziom bezpieczeństwa samego ratownika, któremu pies dobrze wyszkolony nie pozwoli zrobić krzywdy i budzi respekt. Coraz częściej zdarzają się na plaży sytuację, kiedy osoby przebywające na plaży wykazują agresję w stosunku do osób zapewniających bezpieczeństwo. Powoduje to sytuację, gdzie ratownik nie może czuć się bezpieczny z uwagi na potencjalne zagrożenie i posiadanie na stanowisku psa ratowniczego niewątpliwie to bezpieczeństwo podnosi. W praktyce pies podczas akcji ratowniczej jest pomocny, ale w pojedynkę nie jest w stanie przeprowadzić pełnej akcji ratowniczej, należycie pełni swoją rolę pod nadzorem i przy pomocy swojego przewodnika. Ratownik pełniący dyżur podczas akcji nie stoi biernie, lecz postępuje zgodnie z planem działania. Obowiązkiem ratownika jest udzielenie pomocy osobie poszkodowanej lub zagrożonej, wyklucza się samodzielne działania psa podczas zdarzenia niekorzystnego. Szkolenie psa ratowniczego jest impulsem do poszerzania wiedzy w zakresie ratownictwa wodnego. Szkoleniem psa ratowniczego

zajmują się osoby, które wchodzą w pozytywną interakcję ze zwierzęciem. Ich wspólne treningi prowadzą do poszerzania wiedzy z zakresu ratownictwa wodnego, budowania kondycji, a także doskonalenia metod i działań w przypadku zajścia zdarzenia zagrażającego życiu na wodach otwartych. Samo szkolenie wymaga dużego zaangażowania, cierpliwości i wytrwałości od przewodnika. Jest to długi i trudny proces, lecz warty efektów. Psy przydatne w ratownictwie wodnym – landseer, nowofundland, labrador retriever – stanowią wąską grupę ras silnych i wytrzymałych, odpornych na niską temperaturę powietrza i wody, o niskim poziomie lub braku agresji, przyjaznych i chętnych do pracy z człowiekiem.

Wnioski

1. Należy zapewnić rozwój Sekcji Psów Ratowniczych Ratownictwa Wodnego.
2. Ze względu na znaczną liczbę ofiar wypadków utonięcia osób w otwartych zbiornikach wodnych należy prowadzić akcje profilaktyczne z udziałem psów ratowniczych w szczególności w środowisku dzieci.
3. Przy wykorzystaniu wizerunku psa ratowniczego należy promować ratownictwo wodne.

Piśmienictwo

1. Fogle B., *Wielka encyklopedia: Psy* [Encyclopedia of the dog]. (tłum.) Gorazdowski M., Warszawa: MUZA SA, 1996.
2. Formela M., Skalski D., Grygus I., Nesterchuk N., Lizakowski P., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych w kontekście roli rodziny i szkoły w organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży*, W: Medycyna i społeczeństwo: wybrane problemy zdrowia i bezpieczeństwa / red. nauk. Zieliński E., El Essa A., Skalski D., Dzięgielewski P., Collegium Medicum in Bydgoszcz, 2018.
3. Grygus I., Nesterchuk N., Hrytseniuk R., Rabcheniuk S., Żukow W. (2020). *Correction of posture disorders with sport and ballroom dancing. Medicni perspektivi*, 25(1), 2020, 174-184, doi: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.1.200418>.
4. Kowalski D., Skalski D., Grygus I., Kindzer B., *Wybrane zagadnienia edukacji zdrowotnej w realizacji nordic walking w okresie pandemii*, W: Kultura fizyczna i edukacja zdrowotna: wybrane zagadnienia w aspekcie

- pedagogicznym /red. nauk. Skalski D.W., Kindzer B.. Starogard Gdański 2020.
5. Najmanova D., Humpal Z., *Psy rasowe*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1987.
 6. *Personality and temperament of Olympic taekwondo competitors and their level of advancement and sports performance (362)* - Remiszewska M, Miller J, Graczyk M et al. Personality and temperament of Olympic taekwondo competitors and their level of advancement and sports performance. *Balt J Health Phys Activ*, 2020; 12(2):35-44, doi:10.29359/BJHPA.12.2.05.
 7. *Program Szkolenia Gdańskiej Sekcji Psów Ratowniczych*, Gdańskie Ratownictwo Wodne, Gdańsk 210.12.2018.
 8. Regulamin organizacyjny projektu „Przyjdź z psem na plażę”, Sekcja Psów Ratowniczych Gdańskie Ratownictwo Wodne, Gdańsk 10.11.2018.
 9. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r., w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz. U. 2012 poz. 747), załącznik nr 5.
 10. Skalski D., Czyż R., *Rola służb w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na rzecz społeczeństwa, Wybrane aspekty*, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Gdańsk 2020.
 11. Skalski D., Lizakowski P., Kowalski D., Nietupska Z., *Współczesne wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego w aspekcie bezpieczeństwa wodnego*, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim przy udziale Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni i Towarzystwa Naukowego w Grudziądzu, Gdynia – Starogard Gdański 2017.
 12. Skalski D., Makar P., Waade B., Pęczak - Graczyk A., Przybylski S., *Współczesny system szkolenia ratowników wodnych w Polsce. Wybrane aspekty formalne*, Bydgoska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy przy udziale Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Bydgoszcz – Gdańsk, 2016.
 13. Skalski D., Makar P., Waade B., Pęczak - Graczyk A., Przybylski S., *Współczesny system szkolenia ratowników wodnych w Polsce. Wybrane zagadnienia metodyczne*, Bydgoska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy przy udziale Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Bydgoszcz – Gdańsk, 2016.

14. Skalski D., *Zarządzanie kryzysowe i bezpieczeństwo wodne. Wybrane aspekty ratownictwa wodnego*, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim przy udziale Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku i Towarzystwa Naukowego w Grudziądzu, Gdańsk – Starogard Gdański 2018.
15. Świszcz G., *Informacje o zagrożeniach – analizy, prognozy, oceny*, w: *Ratownictwo wodne oraz inne aspekty bezpieczeństwa na obszarach wodnych, dylematy i wyzwania*, red. J. Telak, Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2017, s. 43–54.
16. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o *bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych* (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1482, z 2019 r. poz. 730, 2020).
17. Wantoła T. (2018), *Nowofunland*, „*Pies rasowy*”, 11-12(20)/2018, s. 14-18.
18. Woynarowska B., *Aktywność fizyczna*, Woynarowska W. (red.), *Profilaktyka w pediatrii*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2008.